

Prof. MUDr. Stanislav Němeček, DrSc., osmdesátníkem



Letos na podzim jsme společně s dalšími kolegy z nemocnice zároveň s jubilanem oslavili na neurochirurgii v Hradci Králové jeho významné výročí vědeckou konferencí.

Od počátku roku 1962 byl prvním a dosud jediným klinickým neuropatologem, jenž byl zaměstnancem neurochirurgické kliniky, nikoliv ústavu patologie. V té době již měl za sebou práci, ve které v experimentu prokázal ischemické změny v povodní zadní mozkové tepny v průběhu transtentoriální herniace. Spolu s Lodinem publikovali velkou monografii *Neurobiologie*. Když profesor Petr hledal patologa, který by dokázal spojit své teoretické znalosti histologa s vědomím limitů čistě morfologické diagnostiky, byl doktor Němeček ideálním partnerem.

Aktivně se zapojil do klinických rozprav nad nemocným, znal výsledky zobrazovacích metod a anatomické údaje a teprve syntézou mikroskopie a klinických dat včetně srovnávání starších případů s již známou katamnézou a s literaturou vyřkl definitivní závěr. Jen tak mohl v „hypertonickém krvácení“ nalézt gliom, což

později dosvědčil průběh nemoci, či naopak v „tumoru“ nalézt cévní malformaci a uzavřít, že jde o malatické ložisko – případ bylo třeba dál klinicky dořešit. Dovedl na druhé straně pomoci při rozhodování chirurga o postupu na operačním sále prakticky okamžitou – byť předběžnou – diagnózou prostřednictvím rychlé biopsie ze zmražených řezů, které byla laboratoř schopna zhotovit během 10 minut. To je bod, jež hradecké neurochirurgii ostatní neurochirurgové záviděli a dodnes závidí.

Vědecká činnost, kterou profesor Němeček prováděl v neuropatologické laboratoři neurochirurgické kliniky, čítá asi 150 vědeckých prací (včetně čtyř monografií) zasahujících téměř do všech úseků neurochirurgie. Celá řada z nich jsou priority národní, evropské a několik je i světových. S jeho jménem je ve světové literatuře spojen popis komplexních synapsí v oliva inferior. Ukázal na různé typy hemangioblastomů, jak vzniká hemangioblastomová cysta v mozkové tkáni, a ovlivnil tak přímo neurochirurgický postup. To, že dobře chápal potřeby neurochirurgie, jej vedlo v 70. a na počátku 80. let k experimentům řešícím problematiku míšního traumatu a k zavedení pojmu „autodestrukční poškození“, které bylo později převzato plejádou našich i zahraničních autorů. Jde stále o živou problematiku a dnešní podávání metylprednizolonu, jenž autodestrukční proces omezuje, navazuje na jubilantovy myšlenky ovlivňování mediátorů těchto dějů. Jako první u nás v Československu srovnal histologické a CT nálezy u intrakraniálních tumorů a ukázal, jak např. mikrocystická přeměna meningeomu ovlivní jeho denzitu na CT. Také problematika transplan-

tací embryonální nervové tkáně, které se prof. Němeček věnoval hlavně až v období svého působení na ústavu histologie, vycházela z potřeb neurochirurgie, z efektu dopaminergních neuronů na nemocný mozek parkinsonika. Zaváděl zpětné zpracování starých případů novými imunohistochemickými metodami a jejich reklasifikaci. Tu umožňuje rozsáhlý a cenný archiv histologických preparátů i bločků, nashromážděný za desetiletí, a pečlivě vedený katalog jednotlivých případů. Sbíрка čítá asi 8 000 nádorů mozku a hypofýzy a je největší v našem státě. Němečkovy histologické nálezy a informace často přivádějí neurochirurgy k novému pohledu na procesy jimi léčené. Tato zpětná vazba se uplatňuje ovšem i naopak v chápání celistvosti nemocného. Proto se také jubilant zapojoval rád do neurochirurgických postgraduálních kurzů a zasvěceně se účastnil diskuze, ve které poukazoval na zajímavé vztahy kliniky a morfologie.

Je toho mnoho, co bylo vynecháno. Jisté však je, že profesor Němeček přímo ovlivnil hradeckou neurochirurgickou školu. Ta se nesnažila o zjednodušení problematiky neurochirurgie, ale naopak hlubším poznáním a uvědoměním si vztahů anamnézy, neurologických příznaků, anatomie a patologie směřovala k výběru co nejvhodnějších chirurgických postupů pro nemocné. V neustálém hledání nových myšlenek a v aktivitě je nám profesor Němeček vzorem. Dovolte, abych popřál jubilantovi mnoho úspěchů v další činnosti, spokojenost v dalším životě a „ad multos annos“.

*Za kolektiv spolupracovníků
doc. MUDr. Svatopluk Řehák, CSc.
20. 12. 2011*